
2008-01-24 įsakymas Nr. IV-30 "Dėl Medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programos ir Medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo"

By Julius Raškauskas

Published: 2008-05-30 11:03

**LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTRO
ĮSAKYMAS**

**DĖL MEDINĖS ARCHITEKTŪROS PAVELDO IŠSAUGOJIMO 2008-2010 METŲ
PROGRAMOS IR MEDINĖS ARCHITEKTŪROS PAVELDO IŠSAUGOJIMO 2008-2010
METŲ PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO PRIEMONIŲ PLANO PATVIRTINIMO**

*2008 m. sausio 24 d. Nr. IV-30
Vilnius*

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (Žin., 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153- 5571) 5 straipsnio 6 dalimi, įgyvendindamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-2008 metų programos įgyvendinimo priemonių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. spalio 17 d. nutarimu Nr. 1020 (Žin., 2006, Nr. 112-4273), 211 punktą ir Lietuvos Respublikos architektūros politikos kryptių įgyvendinimo 2006 - 2010 metų priemonių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. liepos 3 d. nutarimu Nr. 657 (Žin., 2006, Nr. 75-2861), 1.13 punktą:

1. Tvirtinu pridedamas:

1.1. Medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programą;

1.2. Medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programos įgyvendinimo priemonių planą.

2. Įpareigoju:

2.1. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktorių Albiną Kuncevičių organizuoti ir užtikrinti šiuo įsakymu patvirtintos Medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programos ir Medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programos įgyvendinimo priemonių plano vykdymą;

2.2. Kultūros paveldo departamentą prie Kultūros ministerijos kiekvienais kalendoriniais metais iki gruodžio 15 d. pateikti Kultūros ministerijai Medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programos įgyvendinimo ataskaitą.

KULTŪROS MINISTRAS JONAS JUČAS

PATVIRTINTA

*Lietuvos Respublikos kultūros
ministro 2008 m. sausio 24 d.*

MEDINĖS ARCHITEKTŪROS PAVELDO IŠSAUGOJIMO 2008-2010 METŲ PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Medinės architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programos (toliau vadinama - Programa) paskirtis - sudaryti sąlygas medinio architektūros paveldo išsaugojimui: apskaitai, skelbimui saugomais, tvarkybai ir naudojimui, pažinimui, jo sklaidai ir atgaivinimui.

2. Programos objektas - medinės architektūros nekilnojamas kultūros paveldas (toliau - Medinis paveldas), kurį sudaro:

2.1. etnokultūriniai kaimai ir pavienės kaimų sodybos;

2.2. dvarų ir palivarkų sodybos bei atskiri jų statiniai;

2.3. miestų ir miestelių medinių pastatų grupės ir pavieniai pastatai;

2.4. sakraliniai pastatai: katalikų bažnyčios ir jų kompleksai bei pavienės koplyčios, sinagogos, mečetės, kenesos, sentikių maldos namai ir jų kompleksai, stačiatikių cerkvės ir jų kompleksai;

2.5. mažoji architektūra: koplytėlės, stogastulpiai, koplytstulpiai, kryžiai ir krikštai;

2.6. kiti, įrašyti į Kultūros vertybių registrą, mediniai statiniai ir/ar dar neišaiškinti objektai.

3. Programa parengta vadovaujantis Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (Žin., 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153- 5571) nuostatomis, principiniais Nacionalinės darnaus vystymo strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160 (Žin., 2003, Nr. 89-4029), tikslais ir vizijomis, taip pat tarptautiniais dokumentais, kuriuose apibrėžtas pasaulio bendruomenės požiūris į architektūros apsaugą ir išdėstytos esminės nuostatos šiuo klausimu: Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija (Žin., 2006, Nr. 73-2766) ir Europos architektūros paveldo apsaugos konvencija (Žin., 1999, Nr. 100-2896).

4. Programoje vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme ir kituose teisės aktuose vartojamas sąvokas.

II. ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖ

5. Medinis paveldas - sudėtinė Lietuvos architektūrinio paveldo dalis, turinti galias lietuvių liaudies amatų ir statybos tradicijas. Jis išsiskiria ne tik savo gausa, bet ir įvairove. Medinis paveldas - vienas svarbiausių ir trapiusių žmogaus kultūrinės veiklos rezultatų mūsų krašte. Per amžius neatsiejamai persipynęs su profesionaliąja architektūra, jis išreiškia tautinę savastį ir socialinę padėtį, o dėl savo unikalios statybos technikos bei dekoru formų tapo ne tik tautine, bet ir Europos vertybe. Tačiau, keičiantis demografinėi aplinkai ir kompleksinių objektų, statinių bei jų dalių naudojimo paskirčiai, neatlaikęs atmosferos pokyčių, Medinis paveldas metai iš metų nyksta, o jo praradimai neišvengiamai neigiamai veikia atskirų Lietuvos regionų kraštovaizdžio savitumą.

6. Pagal sandarą, nustatytą Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme, Medinį paveldą sudaro pavieniai ir kompleksiniai objektai ir vietovės, o pagal architektūros tipus išlikusį Medinį paveldą galima suskirstyti į dvi grupes. Pirmoji - sakraliniai ir turtingesniųjų savininkų užsakymu profesionalių architektų suprojektuoti ir pastatyti statiniai ir kompleksai. Tai išskirtiniai XIX-XX amžiaus pradžios architektūros pavyzdžiai, kuriuos kūrė įvairių tautybių ir mokyklų architektai. Dauguma jų yra įrašyti į Kultūros vertybių registrą. Antroji grupė - vertingas liaudies architektūros XVIII-XX amžiaus palikimas. Dėl objektų gausos jų apskaita dar nėra baigta. Tokia padėtis apsunkina objektyvų Medinio paveldo vertinimą (fizinės būklės lygis, skaičius, savininkai ir kt.).

7. Didžiąją dalį neišaiškinto Medinio paveldo sudaro pavieniai mediniai įvairios paskirties

statiniai savivaldybių teritorijose. Dažniausiai jie vertingi tik konkrečiam regionui. Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos (toliau - Departamentas) iš savivaldybių gavus informaciją apie jų teritorijoje esančius Medinio paveldo objektus, kurių išsaugojimas yra aktualus ir kuriuos būtų galima įrašyti į vertingiausių Medinio paveldo objektų sąrašą, buvo sudarytas preliminarus 660 objektų sąrašas. Apibendrinus informaciją paaiškėjo, kad tik mažesnė pusė yra įregistruota Kultūros vertybių registre. Pagal Departamento turimą informaciją du trečdalius pasiūlytų objektų (didžiausią vertingo Medinio paveldo dalį) sudaro pavieniai pastatai, šeštadalį - sakralinės architektūros objektai, dešimtadalį - etnokultūrinis paveldas. Šie duomenys tik iš dalies atspindi realią padėtį, todėl juos būtina tikslinti. Medinio paveldo išaiškinimo ir stebėsenos procese Departamentas turi glaudžiai bendradarbiauti su savivaldybėmis.

8. Medis, kaip statybinė medžiaga, yra neilgalaikė, todėl Medinis paveldas nyksta sparčiau negu mūriniai statiniai, o procesai, turintys įtakos jo blogėjančiai būklei, intensyvėja. Medinio paveldo nykimui įtakos turi socialiniai, ekonominiai, demografiniai, gamtiniai, plėtros ir kiti faktoriai. Spartus Medinio paveldo nykimo procesas reikalauja imtis skubių, šį procesą stabilizuojančių ir stabdančių, priemonių. Būtina paspartinti Medinio paveldo apskaitą, stebėsenos (monitoringo) taisyklėse įvardijus apskaitą prioritetiniu uždaviniu, stengiantis kuo skubiau išaiškinti ir inventorizuoti dar nesunykusius objektus, taip pat stiprinti teisinę apsaugą, griežtinant apsaugos, tvarkybos ir naudojimo reglamentavimą. Medinio paveldo išsaugojimo skatinimas turi tapti prioritetu skleidžiant informaciją apie jo išskirtinumą bei skatinant objektus atgaivinti ir pritaikyti turizmui.

9. Tarptautiniai kultūros paveldo apsaugos dokumentai skelbia, kad stebėseną yra vienas iš svarbiausių kultūros paveldo apsaugos sričių, todėl turi būti nuolat vykdomas Medinio paveldo fizinės būklės ir jos kitimo fiksavimas, vertingąsias savybes naikinančių ar žalojančių poveikių vertinimas, apibendrinimas ir prognozavimas. Pagal Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo nuostatas, šį darbą atlieka savivaldybių paveldosaugos padaliniai, kurie sukauptą informaciją teikia Departamentui, vadovaudamiesi Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėsenos taisyklėmis, patvirtintomis kultūros ministro 2005 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. ĮV-318 (Žin., 2005, Nr. 86-3242). Departamento pareiga apibendrinti pateiktą informaciją ir, remiantis stebėsenos rezultatais, planuoti valstybės biudžeto lėšas, reikalingas Medinio paveldo išsaugojimui.

10. Tam, kad būtų išlaikytas Medinio paveldo autentiškumas, atliekant jo remonto, restauravimo, pritaikymo ir atkūrimo darbus, būtina naudoti tradicines statybines medžiagas, būdus ir amatus. Tiesioginį poveikį Medinio paveldo tvarkybai turi konkrečių tvarkybos būdų ir metodų nustatymas ir taikymas. Lietuvoje iki šiol nėra parengta paveldo tvarkybos reglamentų, kurie tinkamai reglamentuotų medinių konstrukcijų ir stalių gaminių konservavimą ir restauravimą, medžio apdailos būdus, nustatytų reikalavimus medinių pastatų tvarkybos procesui.

11. Medinio paveldo pažinimas ir sklaida - tai informacijos apie Medinio paveldo vertę sklaidymas žiniasklaidoje, metodinių, informacinių leidinių ir kitokios paveldosaugos literatūros leidyba bei pažintinio turizmo plėtojimas. Lietuvoje kol kas trūksta apžvalginių ir informacinių leidinių, skirtų ne tik Lietuvos visuomenei, bet ir užsienio svečiams bei turistams, kurie sudomintų ir padėtų išsamiau susipažinti su unikaliais Medinio paveldo objektais. Vietos bendruomenėse reikia sustiprinti nuostatą, kad išsaugotas Medinis paveldas reprezentuos tautinį tapatumą ir atskleis pasauliui Lietuvos kultūros istoriją bei jos savitą medinę architektūrą.

12. Skatinant Medinio paveldo atgaivinimą, svarbu vykdyti jo fundamentinius tyrimus, kurie nustatytų Lietuvos bei jos regionų Medinio paveldo ypatumus, bei atlikti taikomuosius tyrimus geriausiems apsaugos metodams nustatyti (pvz., objekto apsauga vietoje (in situ) arba objekto apsauga jį perkeliant į muziejų, kuri taikoma, kai objekto vertė didelė, o galimybė išlikti vietoje maža) ir informacijos apie objektą kaupimas (išsamūs moksliniai taikomieji tyrimai ir skubi fiksacija, kai itin didelis sunykimo pavojus). Būtina ieškoti būdų ir skatinti privačias iniciatyvas aktyviai dalyvauti tarptautinėse programose ir projektuose, kurie susiję su Medinio paveldo

išsaugojimu.

III. PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

13. Programos tikslas - užtikrinti Medinio paveldo apsaugą, sudarant galimybes išlikti vertingiausiems ir labiausiai pažeidžiamiems jo objektams - statiniams, jų grupėms bei mažajai medinei architektūrai.

14. Programos uždaviniai yra:

14.1. parengti ir įgyvendinti Medinio paveldo apskaitos priemonės;

14.2. formuoti teisingą aplinką, palankią Medinio paveldo išsaugojimui ir pritaikymui;

14.3. atlikti Medinio paveldo išsaugojimui būtinus darbus;

14.4. parengti ir įgyvendinti pažinimo ir sklaidos priemonės, pristatančias Medinio paveldo objektus Lietuvos ir pasaulio visuomenei;

14.5. parengti ir įgyvendinti Medinio paveldo atgaivinimo priemonės.

IV. SIEKIAMI REZULTATAI IR VERTINIMO KRITERIJAI

15. Įgyvendinant Programoje numatytus uždavinius:

15.1. bus sistemingai tęsiamas Medinio paveldo apskaitos, registravimo Kultūros vertybių registre ir skelbimo saugomu darbas;

15.2. bus parengti nauji teisės aktai ar teisės aktų pakeitimo projektai bei aiškus Medinio paveldo išsaugojimo ir pritaikymo reglamentavimas;

15.3. bus kryptingiau koordinuojamas Medinio paveldo saugojimas (priežiūra, tvarkyba ir naudojimas);

15.4. plėsis Medinio paveldo pažinimas vietos bendruomenėse, tai leis sudaryti geresnę tarptautinę Lietuvos - šalies su savita etnine kultūra ir kartu kultūringos Europos šalies - įvaizdį;

15.5. bus skatinamas Medinio paveldo pritaikymas naujai tausojančiai paskirčiai ir panaudojimui šiuolaikiniam gyvenimui.

16. Programos vertinimo kriterijai:

16.1. Kultūros vertybių registre registruotų Medinio paveldo objektų skaičius ir paskelbtų saugomais arba kultūros paminklais Medinio paveldo objektų skaičius;

16.2. parengtų ir patvirtintų teisės aktų skaičius;

16.3. parengtų ir įgyvendintų Medinio paveldo tvarkybos projektų skaičius;

16.4. parengtų ir įgyvendintų Medinio paveldo pažinimo ir sklaidos priemonių skaičius;

16.5. parengtų ir įgyvendintų Medinio paveldo pritaikymo ir atgaivinimo priemonių skaičius.

V. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS IR FINANSAVIMAS

17. Programos įgyvendinimo priemonių plano atsakingi vykdytojai yra Kultūros ministerija ir Departamentas.

17. Programos įgyvendinimą koordinuoja Kultūros ministerija.

17. Programa įgyvendinama iš bendrųjų valstybės biudžeto asignavimų, skirtų Departamento vykdomoms Nekilnojamojo kultūros paveldo paveldosaugos programoms.

[Medinés architektūros paveldo išsaugojimo 2008-2010 metų programos įgyvendinimo priemonių planas](#) 67 KB